

Наталя Петрівна МАРЧЕНКО,
старший науковий співробітник
Інституту біографічних досліджень НБУВ (Київ)

НОВІТНЯ ШЕВЧЕНКІАНА НА САЙТАХ ПРОВІДНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ ДЛЯ ДІТЕЙ

Стаття розкриває основні тенденції новітньої шевченкіани на сайтах провідних бібліотек України для дітей, що намітилися в процесі святкування 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Ключові слова: Т. Г. Шевченко, біографіка, інформаційні ресурси, бібліотека для дітей.

The article focuses on the main trends of the modern Shevchenkiana on sites of the leading libraries for children of Ukraine, that emerged during the celebration of the 200th anniversary of the Taras Shevchenko's birth.

Keywords: Shevchenko, biohrafika, information resources, library for children.

Статья раскрывает основные тенденции новейшей шевченкианы на сайтах ведущих библиотек Украины для детей, наметившиеся в процессе празднования 200-летия со дня рождения Т. Г. Шевченко.

Ключевые слова: Т. Г. Шевченко, биографика, информационные ресурсы, библиотека для детей.

Українське національне шкільництво та бібліотечна справа, орієнтована на користувача-дитину, довго існували в межах ворожих їй тоталітарних режимів. А що вкорінену в народну свідомість спадщину Т. Г. Шевченка не могла проігнорувати жодна ідеологія, його доробок активно використовувався для вибудовування та впровадження в соціум панівних ідеологем. Відтак уже наприкінці ХІХ ст. у «дитячом» потрактуванні Шевченка намітилися тенденції, що проіснували, формально налаштовуючись на ті чи інші соціальні замовлення, фактично до початку ХХІ ст.: 1) чітке розмежування стихійного, «домашнього», ніким не коментованого та «офіційного», відповідно скерованого читання Шевченка; 2) свідоме злиття реальної особи поета

та образу автора задля створення «зразка українця», який слід наслідувати та шанувати, а не переосмислювати; 3) формування переліку творів Шевченка для дитячого вжитку, який більше відповідав суб'єктивним смакам упорядника та існуючим ідеологічним концепціям, аніж обґрунтованим вимогам вікової психології та реальним навчальним цілям [4]. Лише в останні десятиліття (у тому числі завдячуючи прискореному входженню України в глобальний інформаційний простір) нарешті намітилася чітка переорієнтація в позиціонуванні образу та творчості Т. Г. Шевченка для дітей. Основні тенденції новітньої шевченкіани для дітей яскраво виявилися в процесі святкування 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка та виразно простежуються на сайтах провідних дитячих бібліотек України, які в межах вітчизняної бібліотечної системи є науково-дослідними, інформаційними, консультативними, координаційними, організаційно-методичними центрами з питань бібліотечно-інформаційного обслуговування та культурного розвитку дітей, організації та вивчення дитячого читання.

Поряд із цим новітні дослідження засвідчують, що організаційно-функціональні та технологічні трансформації комунікаційного середовища дитячого читання нині визначають насамперед інтенсивні темпи поширення мультимедійного простору, заснованого на конвергенції текстової, аудіальної, візуальної, графічної та анімаційної інформації, а також наданні користувачам можливості як сприймати її в режимі реального часу та діалогу, так і вносити у контент власні корективи (феномен віртуальної реальності), що суттєво змінило моделі читацької поведінки, тип пам'яті та мислення сучасної дитини [3, с. 16]. Це, безперечно, вплинуло на осмислення дітьми феномену Кобзаря, а отже, вимагає сутнісних змін у формах і методах популяризації доробку та образу Т. Шевченка серед юні.

У своїй статті на основі аналізу сайтів провідних бібліотек України для дітей ми спробували відстежити та проаналізувати ці прогнозовані новітні тенденції вітчизняної «дитячої» Шевченкіани.

Станом на 2013 р. в Україні доступ до мережі Інтернет мають 675 бібліотек для дітей, а 626 бібліотек мають електронну адресу [6, с. 3]. За результатами дослідження ук-

раїнського сегмента інтернет-простору О. О. Литвиненко, на 2011 р. обсяг фондів електронних видань дитячих та юнацьких бібліотек у середньому складав 1,5 % загального обсягу фонду, а частка мультимедійних видань становила 63,7 % від загального обсягу електронних. Типологічно майже половину електронних фондів складали видання для дозвілля, значною була недостатність науково-популярних і довідкових видань [3, с. 10]. Лише 2 % дитячих та юнацьких бібліотек мали власні веб-сайти, а дистанційний пошук інформації на їх основі пропонували лише 53,6 % дитячих бібліотек, відповідно, доступ до електронного каталогу — 50 %, віртуальної довідки — 57,1 %, гостьової книги — 28,6 %, форуму — 21,4 % [3, с. 12]. Водночас дослідниця аргументовано довела, що, оскільки діти природно зорієнтовані на прийдешнє, вони легко та з інтересом опановують новітні ресурси і технології, що спонукає дитячі бібліотеки (аби утримати свою читацьку аудиторію) значно інтенсивніше, ніж інші, вести роботу над просуванням своїх веб-сайтів: «Нині ступінь залучення дітей до бібліотеки та читання на пряму залежить від успішності ведення бібліотеками своїх онлайн-сторінок» [3]. У свою чергу практика провідних дитячих бібліотек засвідчила, що успішність бібліотечних онлайн-ресурсів прямо залежить (за І. Торліним) від співвідношення статичної та динамічної інформації на них і визначається кількістю та якістю віддалених сервісів, запропонованих бібліотекою цільовій аудиторії [8]. Водночас на основі аналізу читацьких запитів у тематичному та віковому аспекті Н. Й. Дзюба з'ясувала, що лише продумана, виважена організація дитячого читання з раннього віку забезпечує в подальшому свідоме ставлення людини як до книжкового, так і до інформаційного контенту загалом [1].

На момент відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка всі бібліотеки для дітей України мали значний напрацьований досвід із популяризації постаті та творчості митця (типові заходи: розмаїті книжкові (дитячого малюнка, ілюстрації, фото тощо) виставки, літературно-поетичні (мистецькі) години (ранки, вечори), зустрічі, літературно-музичні портрети (композиції), театралізовані дійства, музично-поетичні вечори, дні інформації тощо). Але засновувався він здебільшого ще на «советських» ме-

тодологічних засновках і методиці, враховував можливості наявних (на жаль, застарілих) фондів і узвичаєні практики. Новітні завдання бібліотек України для дітей щодо розуміння, творення та популяризації Шевченкіани серед підростаючого покоління були чітко окреслені лише у 2010 р.: «Висока місія українських бібліотек для дітей полягає в тому, щоб, володіючи спадщиною Кобзаря та використовуючи єдиний фонд централізованих бібліотечних систем, внутрішньо системний обмін (ВСО), МБА, гідно представити її молодому поколінню, всією сукупністю методів системної творчої пропаганди донести до читача світ образів, думок, ідей Великого Кобзаря, історію його життя, головною метою яких є те, щоб кожне нове покоління було не лише споживачем високої духовності Шевченка, а й творцем шевченкової України, тим самим вносячи свою частку в розбудову України» [5].

Як наслідок, упродовж наступних років бібліотеки для дітей намагалися зорганізувати свою роботу щодо Шевченкіани таким чином, щоб: 1) єднати різні покоління шанувальників творчості митця для забезпечення спадковості поколінь у пізнанні Тараса Шевченка; 2) осучаснювати вже відомі форми та методи популяризації Кобзаря шляхом широкого використання комунікативних діалогових форм роботи з аудиторією.

На момент відзначення 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка фактично в усіх дитячих бібліотеках України (до районних включно) були розгорнуті постійно діючі книжкові виставки, що висвітлювали життя, творчість і світогляд поета, унаочнювали його життєві шляхи, шевченкіану в поезії, живописі, музиці, на світових обрядах. Обласні бібліотеки підготували також окремі розділи, присвячені своїм землякам — лауреатам Шевченківської премії тощо. Популярності набули розповіді про появу «Кобзаря» та роль цієї книжки в історії та культурі України, подані зазвичай у форматі «виставки однієї книги» (до уваги дітей — розмаїті видання «Кобзаря», що є в колекції даної бібліотеки, а нині також віртуальна подорож до єдиного в світі музею однієї книги «Кобзар», м. Черкаси). Добре зарекомендували себе і виставки-презентації «„Кобзар” із моєї домашньої бібліотеки», що дають змогу залучити до співпраці родину,

розкрити маленькому читачеві суть родинного як народно-го. Так само популярності зажили голосні читання поезії Шевченка у родинному колі для наймолодших, які поєднують покоління та дають змогу природно долучити дітей до Шевченкової біографіки. Тому самому сприяють також традиційні виставки дитячих малюнків за творами Т. Шевченка, зустрічі з письменниками-лауреатами Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, літературні читання, вечори поезії, цикли літературних годин для старших читачів тощо. Комплексний характер впливу носять різноманітні тематичні вікторини та конкурси (скажімо, найдавніший, відомий ще за життя Кобзаря, — конкурс на кращого читця-декламатора поезій Т. Г. Шевченка) та написання власних творів обдарованими дітьми.

У ці роки намітилися тенденції: а) прагнення організаторів масових заходів до синтезу елементів усної оповіді та наочності, поєднання в одному заході слайд-показів, музичного супроводу, декламації, гри тощо; б) ознайомлення дітей у бібліотеці з такими гранями життя поета, які майже не вивчаються в школі (популярними стали заочні/віртуальні краєзнавчі подорожі, подорожі життєвими шляхами Кобзаря, до музеїв, пам'ятників тощо); в) популяризація внеску Т. Г. Шевченка у розвиток мистецтва, зокрема живопису та музики; г) планомірне введення елементів шевченкознавства до дослідницької діяльності обласних бібліотек для дітей¹.

У ювілейному 2014 р. згідно зі «Зведеним планом заходів бібліотек України для дітей до 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка» (режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=6547>) були заплановані та проведені 75 заходів із вшанування пам'яті Кобзаря. Здебільшого вони припали на час Шевченківських свят. Так, НБУ для дітей провела десять тематичних заходів у березні та один — у жовтні². Серед пропонованого домінували традиційні заходи (книжкові та художні виставки «Шляхи Тарасової

¹ Прикладом результативності такої роботи може бути дослідження Центральної бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка для дітей м. Києва, яке проводиться з 2000 р.

² Творча зустріч із автором книжки про дитинство Т. Шевченка — сучасним дитячим письменником і видавцем Іваном Андрусяком.

доли», «Володар царства духу і царства культури» та ін.³; літературно-поетична година «Нас єднає Шевченкове слово»; літературно-музичний портрет «Вічно живе серце народу»; театралізоване дійство (відкриття Тижня дитячого читання) «Світлиця Шевченківського заповіту»; музично-поетичний вечір «Шевченкове слово, як українська пісня — «без золота, без каменю, без хитрої мови, а голосна та правдива, як Господа слово»). Але були й принципово новітні форми роботи, скажімо, відеоподорож «Тарасовими шляхами», що дала змогу читачам 5–9 класів побачити місця, які свого часу відвідав Т. Г. Шевченко. Так само на новітніх технологіях засновувалися події Дня інформації «Шевченкові думки переживуть віки», у межах якого відбулася мультимедійна презентація «Вінок Кобзареві: пам'ятники Т. Г. Шевченку», були представлені віртуальна виставка «Стежками творчості генія» та слайд-репортаж «Палітра Шевченка», які гармонійно поєдналися з традиційним поетично-мистецьким святом «І лине над землею Шевченкове святеє слово...» та інтерактивною стенд-грою «Юні шевченкознавці».

Бібліотеки України для дітей провели шість тематичних конкурсів. Зокрема, НБУ для дітей зніщувала всеукраїнський фотоконкурс «Map-Ukraine Шевченкіана», що тривав упродовж року. Обласні конкурси у січні–березні 2014 р. провели Сумська ОБД ім. М. О. Островського (конкурс дитячої творчості «Дитяча Шевченкіана») та Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка за підтримки Хмельницької ОДА (конкурс юних дарувань «Кобзарика»). Огляд-конкурс «Нас єднає Шевченкове слово» у березні 2014 р. зорганізувала Тернопільська ОБД. Попри складну ситуацію в країні ЦМДБ ім. А. П. Гайдара ЦБС для дітей м. Сімферополя у першому кварталі 2014 р. провела літературно-художній конкурс «Шляхами Великого Кобзаря», а Маріупольська ЦБ ім. М. Горького Маріупольської МЦБС для дітей у четвертому кварталі зорганізувала конкурс читців «Шевченкове слово у серці моєму».

³ Вони містили не лише твори Т. Г. Шевченка та книжки про нього з фондів бібліотеки, а й видання з фольклорними згадками про Кобзаря, а також творчі роботи читачів бібліотеки.

Також у плані зазначені ще 57 заходів, із яких 35 (що в нинішній ситуації варте уваги!) запропоновані та здійснені Донецькою ОБД ім. С. М. Кірова. Здебільшого це традиційні заходи (бібліографічний огляд, опитування, групова бесіда, конкурс читців, декада Шевченківської поезії, день інформації, конкурс дитячої творчості, театралізована вистава тощо), але серед них чимало заснованих на кращих здобутках новітніх технологій та напрацювань шевченкознавців, скажімо, вебліографічна подорож «Він прийшов на Донбас, як до рідного дому...», віртуальна подорож «Тарас Шевченко та Донбас», віртуальна виставка «Дзвенять Кобзареві струни».

В інших областях України «Зведеним планом...» були передбачені та відбулися теж чимало заходів. У традиційному руслі відзначили шевченківський рік у низці областей, де готували узвичаєні «комплекси заходів» до Шевченківських днів, скажімо: «Великому Кобзарю присвячується» (Закарпатська ОБДЮ), «Не вмирає душа наша, не вмирає воля...» (Центральна бібліотека ім. Т. Г. Шевченка для дітей Києва), «Благослови мене, друже, славою святою... (До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка)» (ЦМДБ ім. А. П. Гайдара КУ «МЦБС для дітей м. Одеси»), «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття» (Рівненська ОБД).

Низка бібліотек також скористалася добре відомими форматами: літературно-музичного свята («Поезія Шевченка — музика душі», Криворізька МДБ КЗК «Міська дитяча бібліотека»; «Хоч ми невеличкі, мало років маємо, але про Шевченка вже багато знаємо», Житомирська ОБД), літературно-музичного вечора («Наша дума, наша пісня не вмре, не загине», Кременчуцька ЦМДБ ім. І. Ф. Торубари), літературно-музичного салону («Світлиця Шевченківського заповіту», Черкаська ОБД), театральної постановки дитячого театру («Співець слова», Центральна дитяча бібліотека ЦБС для дітей м. Ізмаїла), обласної вікторини («Я на сторожі коло їх поставлю слово», Волинська ОБД). Водночас чимало дитячих бібліотек країни поклали у засновок залучення дітей до шевченкіани новітні технології та методичні напрацювання в галузі дитячого читання. Так, Миколаївська ОБД ім. В. Лягіна на початку 2014 р. провела літературний

мультимедійний екскурс «З дитинства йдемо до Шевченка» та цикл мистецьких годин «Життя як творчість: Т. Г. Шевченко — художник і поет». Обласний поетичний марафон «Хмельниччина читає Шевченка» провела Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка, обласну бібліотечну акцію «Читаємо Шевченка разом» — управління освіти і науки Чернігівської ОДА та Чернігівська ОБД ім. М. О. Островського, літературний діалог поколінь «Як «Кобзар» у хаті — буде щастя, знай!» — Тернопільська ОБД. До мистецької спадщини Шевченка звернулися на літературному вернісажі «Тарас Шевченко — майстер пензля» у Маріупольській ЦБ ім. М. Горького Маріупольської МЦБС для дітей. Краєзнавчі аспекти Шевченкіани розкрили у своїх заходах Сумська ОБД ім. М. О. Островського (краєзнавчо-мистецька презентація «Пам'ятає Сумщина Шевченка») та Донецька ОБД ім. С. М. Кірова (краєзнавчо-історичний екскурс «Шевченко і Донеччина»).

У низці областей України Шевченківські акції тривали упродовж усього 2014 р. Так, Полтавська ОБД ім. Панаса Мирного провела обласні читання «Кобзарєва стежина», Львівська ОБД і бібліотеки для дітей області зорганізували обласний фотопроект «Шевченкіана Львівщини», Херсонська ОБД ім. Дніпрової Чайки, дитячі та шкільні бібліотеки області зініціювали ювілейний відеопроєкт «Шевченкіана нашої родини», а Харківська ОБД разом із Белгородською ДБД ім. А. А. Ліханова, Курською ОДЮБ та Оренбурзькою ОБД провели літературну асамблею «Т. Г. Шевченко та М. Ю. Лермонтов: титани слова і честі».

Наведені у «Зведеному плані...» заходи не вичерпують усього розмаїття новітньої Шевченкіани для дітей, зорганізованої на сайтах бібліотек України для дітей із нагоди 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Більш широко кращі здобутки систематизовані на сайті НБУ для дітей у межах тематичної сторінки «Тарас Шевченко. Погляд через століття» (режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=6547>), що містить чотири розділи. Перший із них, «Кобзар єднає Україну», презентує вже згадуваний «Зведений план...», а також програму та методику проведення моніторингу ефективності заходів із

популяризації Шевченкіани у бібліотеках України для дітей⁴. Наступний розділ, «Всеукраїнський віртуальний фотоконкурс „Мар-Ukraine Шевченкіана”», запрошував узяти участь у конкурсі, а згодом давав змогу простежити його хід і результати. На перший тур Всеукраїнського віртуального фотоконкурсу «Мар-Ukraine Шевченкіана» надійшло 600 світлин з усіх куточків країни⁵. Надзвичайну щирість учасників у бажанні відкрити свого Шевченка, їхню незаангажованість, відсутність примусу з боку організаторів-дорослих засвідчують листи-підписи від учасників.

Наприклад, лист із Бобринця Кіровоградської області: «Мене звати Гончаренко Павло, я учень 11 класу Бобринецької загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 1. Завжди, перечитуючи «Кобзар» Т. Г. Шевченка, в моїй уяві поставали мужні і вольові люди, які, долаючи негаразди і буденність життя, залишалися добрими і чуйними. Цей героїзм і велика сила волі українського народу настільки переповняли моє серце, що я не помічав кохання в творах Т. Шевченка. Сьогодні я був ведучим на Шевченківському святі і по-новому відчув мелодійність і багатство творчості Великого Пророка. Мабуть, нічого в житті не відбувається випадково, бо сьогодні я відчув теплий погляд Дарини (на фото) і зрозумів — життя прекрасне»⁶. До другого туру фотоконкурсу пройшла 121 світлина у номінаціях: «Бібліотеки і Шевченко» (47 робіт), «Сім'я і Шевченко» (26 робіт), «Пам'ятники Кобзареві» (25 робіт), «Шевченко в школі, в житті...» (23 роботи)⁷. Роботи та історії переможців публікував співорганізатор конкурсу журнал «Однокласник», та-

⁴ Див.: Нас єднає Шевченкове слово : моніторинг ефективності заходів з популяризації Шевченкіани у бібліотеках України для дітей : програма та методика моніторингу // НБУ для дітей. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=6547>. – Назва з екрану ; Підсумки див.: // НБУ для дітей. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/Default.aspx?id=6824>. – Назва з екрану.

⁵ Збір фотографій для участі у першому етапі було припинено 9 березня о 18-00. Див. головний альбом на сторінці бібліотеки в «Контакті» (режим доступу: https://vk.com/album-29643823_185402834).

⁶ Див.: Завершився перший тур Всеукраїнського віртуального фотоконкурсу «мар-Ukraine Шевченкіана» // НБУ для дітей. – Режим доступу : <http://www.chl.kiev.ua/default.aspx?id=6562>. – Назва з екрану.

⁷ До голосування у другому турі долучилося 3 912 відвідувачів (ІР-адреси). Загальне число переглядів фотографій — 63 526 разів!

кож конкурсні роботи переможців та світлини, що набрали велику кількість голосів у першому турі, були виставлені в залах НБУ для дітей.

Розділ «Звертаймось знов і знов до Кобзаря» репрезентує на загал кращі здобутки Шевченкіани, створеної мережею ОДБ уже на новітніх теоретико-методичних і технічних засновках. Нині тут представлено 37 електронних документів, які являють собою чи не все розмаїття сучасних способів донесення інформації про визначну особу до користувача-дитини — від вебліографічних списків («Сайти, присвячені життю та творчості Тараса Григоровича Шевченка», ЦБС для дітей м. Севастополя) до конкурсу електронних медіа-ресурсів («Мой Шевченко: паруса творчества», Дніпропетровська МСБД). Важливо відзначити, що попри складну ситуацію в країні були представлені достойні зразки новітньої Шевченкіани для дітей бібліотеками як Криму (Республіканський конкурс дитячої творчості «На перехресті музи і долі»⁸, «Тарас Шевченко — світова наша слава: інформдосьє»⁹, Всекрымский творческий интернет-конкурс «Шляхами великого Кобзаря», «Произведения Т. Г. Шевченко из коллекции Музея детской книги ЦДБ им. А. П. Гайдара» та «Сайти, присвячені життю та творчості Тараса Григоровича Шевченка»), так і Донеччини («На вічному шляху до Шевченка»).

Заключний розділ — «Вічна Шевченкова весна...» — розкриває суть і презентує результати заходів, які проводилися дитячими бібліотеками України упродовж 2014 р. з метою пропагування творчості та постаті Шевченка серед юні. Нині представлено 89 позицій, що відображають усю палітру сучасних підходів до Шевченка та представляють фактично всі регіони України, включно з Кримом, Луганською та Донецькою областями. Зрозуміло, що більшість заходів були проведені під час Шевченківських днів навесні 2014 р., але їх розмаїття та кількість, а також нинішня (на жаль, часткова) наявність на сайтах відповідних бібліотек засвідчують щирий інтерес і бібліотекарів, і читачів до постаті та творчості Кобзаря. Так, бібліотеки Криму пред-

⁸ Нині не доступний.

⁹ Нині не доступний.

ставлені позиціями: «К 200-летию Кобзаря» (ЦБС для дітей м. Севастополя), «Лунає його пісня крізь віки...» (ЦДБ ім. А. Гайдара м. Севастополя)¹⁰, «Провісник долі України» (Кримська РДБ)¹¹; бібліотеки Луганщини: «Найкращий знавець творів Т. Г. Шевченка» (Кремінська районна бібліотека для дітей КУ «Кремінська РЦБС»), «Мандрівки Тарасовими шляхами», «Рушничок на честь Великого Тараса» (Луганська ОДБ)¹²; бібліотеки Донеччини — такими позиціями: «Шевченкіана 2014» (Володарська районна бібліотека для дітей), «Заходи, присвячені 200-річчю від дня народження Тараса Григоровича Шевченка» (Горлівська Центральна бібліотека для дітей ім. А. Гайдара), «Шевченко — маю честь носити це ім'я» (Добропільська дитяча бібліотека-філія № 5).

Щодо заявлених упродовж ювілейного року бібліотеками України для дітей форм і методів популяризації постаті та творчості Т. Г. Шевченка, а також якісного наповнення відповідних бібліотечних ресурсів, слід зазначити, що домінували традиційні заходи, тією чи іншою мірою модернізовані до запитів сучасного користувача, але все ще (через повільне оновлення фондів, недостатню інформатизацію, відсутність технічного оснащення тощо) засновані на застарілій базі. Серед найпоширеніших заходів, відображених на сайтах (блогах, сторінках у соціальних мережах) бібліотек, — бесіди, бібліографічні огляди, виставки творчих робіт учнів, години цікавих повідомлень, голосне читання творів Шевченка, гра-дослідження, декади Шевченківської поезії, дні інформації, книжкові виставки, конкурси читців, літературні марафони (вікторини, ранки), літературно-музичні та літературно-художні композиції, поетичні сторінки, творчі галереї, театралізовані вистави, цикли зустрічей, Шевченківські свята та Шевченківські читання.

Водночас значного поширення набули такі модернові заходи, як відеопроєкти, віртуальні та інтерактивні віртуальні виставки, а також цикли віртуальних книжкових виставок. Завдяки використанню відеоматеріалів (кліпи, рекламні ролики, майстер-класи), аудіозаписів, мультфіль-

¹⁰ Нині не доступний.

¹¹ Нині не доступний.

¹² Нині не доступні.

мів, фотоматеріалів тощо, використання яких уможливила саме поява у бібліотеках інтернет-центрів, значно поліпшилася візуальна та інформаційна якість масових заходів, посилюється їх вплив на дітей.

Усі провідні бібліотеки України для дітей також були задіяні у всеукраїнських заходах, ініційованих здебільшого НБУ для дітей (Всеукраїнський фотоконкурс «Map-Ukraine Шевченкіана», Моніторинг ефективності заходів з популяризації Шевченкіани у бібліотеках України для дітей «Нас єднає Шевченкове слово», Всеукраїнський тиждень дитячого читання до Року Тараса Шевченка в Україні «Хай в серці кожної дитини живе любов до України», Всеукраїнський день голосного читання «Читаємо Шевченка сьогодні та завжди» та ін.).

Однією з важливих рис святкування 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка стало створення на сайтах провідних бібліотек **цілісних масштабних ювілейних сторінок**, які відображали перебіг шевченківського року в певній області чи місті, акумулювали в собі краще зі створеного та в підсумку перетворилися на повноцінні тематичні медіаресурси, здатні розгортатися в майбутньому, наповнюючись новим змістом. Важливо, що бібліотекарі намагаються доповнювати та урізноманітнювати фактографічну інформацію за допомогою сучасних комп'ютерних технологій (ефектом анімації, музичним супроводом, слайд-шоу, відео тощо), що надало цим ресурсам високого емоційно-естетичного впливу на дітей і реально спонукає їх до заглиблення в Шевченкіану, пошуку «свого» Шевченка. Як приклад варто згадати сторінки: «Наша шана Кобзареві» Черкаської ОБД (режим доступу : <http://chobd.ck.ua/index.php/2011-12-09-08-20-10/2012-02-08-15-09-31/267-200-let/1606>), «На вічному шляху до Шевченка» Донецької ОБД ім. С. М. Кірова (режим доступу: http://childlibrary.donetsk.ua/index.php?option=com_content&task=category§ionid=88888897&id=88888932&Itemid=88888960), «Шевченкіана» Житомирської ОБД (режим доступу: <http://childlibr.org.ua/index.php?m=content&d=viewctg&ctgid=42>) та ЦБД ім. Т. Г. Шевченка Києва¹³ (ре-

¹³ Одна з найширших і найстаріших. Містить розділи: «Великий Кобзар», «Шевченко-художник», «Шевченківський березень», «Митець на сторінках ЗМІ», «Офіційні документи», «Перепоховання Тараса Шевчен-

жим доступу: <http://www.shevkyivlib.org.ua/shevchenkiana/velikiy-kobzar.html>), «До 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка» Кіровоградської ОБД ім. А. П. Гайдара (режим доступу: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/shevchenko200.php), Сумської ОБД ім. М. Островського (режим доступу: <http://sodb.sumy.ua/shevchenko.php>) та Харківської ОБД¹⁴ (режим доступу: <http://bibl.kharkiv.ua/vidznachennya-200-richchya-t-g-shevchenka>), «Відзначаємо ювілей Шевченка» ЦБСД м. Львова (режим доступу: <http://biblioteka.lviv.ua/vidznachajemo-yuvilej-shevchenka>), «Нас єднає Шевченкове слово» Миколаївської ОБД ім. В. О. Лягіна (режим доступу: <http://laginlib.org.ua/projects/shevchenko/index.php>), літературно-мистецький проект «Шевченко йде дорогами доби» Хмельницької ОБД ім. Т. Г. Шевченка (режим доступу : <http://odb.km.ua/index.php/q-q-200>).

Більшість бібліотек розмістили на своїх сайтах також біографічні сторінки, скажімо, «Тарас Шевченко і Рівненщина»—Рівненська ОБД(режим доступу:http://www.rdobd.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=149:doc&catid=50:2011-12-02-10-26-09&Itemid=73), «Великий Кобзар» — ЦБД ім. Т. Г. Шевченка м. Києва (режим доступу : <http://www.shevkyivlib.org.ua/shevchenkiana/velikiy-kobzar.html>) тощо. Здебільшого такі ресурси містять дібрані відповідно вікові користувачів відомості із загальноукраїнських тематичних медіа-ресурсів, як-от: Т. Г. Шевченко в оцінці літературної критики, портрети, ілюстрації, цитати, біографічні довідки, рекомендаційні списки літератури тощо, і місцевих краєзнавчих джерел, наприклад, книжка Я. Поліщука «Шевченко і Ровенщина» (Рівне, 1989).

Відразу слід зазначити, що важливим надбанням ювілейного року стала широка підготовка дитячими бібліотеками різноманітних **тематичних бібліо- та вебліографічних списків**, орієнтованих на всі вікові групи користувачів. Кожен із них може доповнюватися та фактично виконує роль

ка», кожний із яких супроводжується поновлюваними посиланнями на інші тематично пов'язані ресурси та документи.

¹⁴ Поряд з іншим містить законодавчо-правову базу щодо відзначення ювілею Т. Г. Шевченка, ресурси «Т. Г. Шевченко і Харківщина», «Пам'ятники Шевченку на Харківщині», «Шевченко в літературі, мистецтві», «Національна премія України імені Тараса Шевченка» та ін.

навігатора в інтернет-просторі, що досягається відбором і наданням корисних веб-посилань на офіційні сайти бібліотек, повнотекстові електронні бібліотеки, якісні ресурси тощо. Зазвичай такі ресурси містять анотовані списки літератури, проілюстровані відповідними зображеннями обкладинок книжок (скажімо, рекомендаційні списки літератури для учнів 5–10 класів, присвячені життю та творчості Тараса Шевченка, «Не вмирає душа наша, не вмирає воля» та «Відомі митці про Тараса Григоровича Шевченка» ЦБД ім. Т. Г. Шевченка м. Києва), стислі біографічні довідки та портрети персон, про яких йдеться, списки літератури про них (скажімо, інформаційні бюлетені «Письменники — лауреати Шевченківської премії 1962–2012 рр.» Тернопільської ОБД та ЦМБД ім. Ш. Кобера та В. Хоменко (м. Миколаїв). Цікавим досвідом у цьому сенсі видається поповнюваний список літератури «Митець на сторінках ЗМІ» ЦБД ім. Т. Г. Шевченка м. Києва, а також зорганізований за принципом списку ресурс тієї ж бібліотеки «Тарас Григорович Шевченко в оцінці літературної критики» (режим доступу: <http://www.shevkyivlib.org.ua/shevchenkiana/velikiy-kobzar/595-shevchenko-v-otzintzi-literaturnoi-kritiki.html>), що містить не лише найцікавіші цитати відомих критиків із посиланням на джерело, а й їхні портрети та стислі біографічні довідки.

На жаль, вебліографія шевченкіани на сайтах дитячих бібліотек є здебільшого вторинною вибіркою посилань на краще чи гірше відібрані сторінки «дорослих» ресурсів. Скажімо, «Цікаві посилання» на сайті Харківської ОБД (режим доступу: <http://bibl.kharkiv.ua/tsikavi-posilannya>) фактично відсилають користувача на портали «Тарас Шевченко» («Цікаві факти із життя Т. Шевченка», «Невідомі фото»), «Кобзар» («Маловідомі факти із життя Т. Шевченка») тощо. А вебліографічний список «Сайти, присвячені життю та творчості Тараса Григоровича Шевченка» ЦБС для дітей м. Севастополя (режим доступу: <http://cbs.sev-info.net/shevchenko-sites.php>) фактично нічим не відрізняється від подібних «дорослих» рекомендаційних списків на сайтах публічних бібліотек.

Були розроблені також списки, орієнтовані на керівників дитячого читання, які характеризуються більшою повнотою,

а також представленням як творів письменника у фондах певної бібліотеки, так і матеріалів із періодичних видань про його життя та творчість, сценаріїв і літературних ігор, а також тематичних інтернет-ресурсів, наприклад, інформаційний бібліографічний список літератури для керівників дитячого читання «Всесвітня слава Кобзаря» Дніпропетровської ОБД (режим доступу: <http://www.childlib.dp.ua/index.php/ru/sovety-byblyohrafa>).

Безперечним здобутком вітчизняної бібліографічної Шевченкіани став тематичний покажчик і розгорнутий на його основі електронний ресурс «Т. Г. Шевченко для дітей : видання творів в Україні (XIX–XX ст.)», підготовлений НБУ для дітей¹⁵. Це перша в історії України спроба систематизувати та осмислити Шевченкіану, орієнтовану на користувача-дитину. Покажчик містить перелік Шевченкових творів, виданих для дітей і творів, адаптованих для дитячої аудиторії, які були видрукувані в Україні, починаючи з 1891 р. й до нині (в подальшому планується доповнити його виданнями, здійсненими в діаспорі, а також іншомовною зарубіжною шевченкіаною для дітей). До розгляду вперше залучені як традиційні художні моновидання та розмаїті збірки та хрестоматії, так і інші різновиди видань (як-от, книжка-розмальовка, альбом малюнків, пісенник тощо). Вміщені до покажчика також білінгварні видання мовами народів України. Одноименний ресурс додатково містить фото обкладинки видання, за наявності — доступ до електронної версії, а також дає змогу читачеві коментувати кожну позицію.

Так само поширеним на сайтах бібліотек України для дітей є відображення окремої сторінки **плану заходів даної** бібліотеки в рамках року Тараса Шевченка, зокрема на сайтах Донецької ОБД ім. С. М. Кірова (режим доступу: http://childlibrary.donetsk.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1037&Itemid=88888960), Житомирської ОБД (режим доступу: <http://childlib.org.ua/index.php?m=content&d=view&cid=292>), Кіровоградської ОБД

¹⁵ Т. Г. Шевченко для дітей : видання творів в Україні (XIX–XX ст.) : бібліограф. Покаж. / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. О. М. Тімочка. — К., 2013. — 36 с.

ім. А. П. Гайдара (режим доступу: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/shevchenko200.php) та ін. Та частіше ця й подібна інформація відображена у блогах і на сторінках бібліотек у соціальних мережах. Поява подібних ресурсів — не данина моді, а усвідомлена, продиктована часом форма роботи, що сприяє розширенню інформаційного поля бібліотеки та зміцненню її позитивного іміджу, оскільки відкриває перед бібліотекарями нові можливості у віртуальному спілкуванні з користувачами (розсилка інформ-бюлетенів нових надходжень, запрошення на заходи, інформування про інтернет-матеріали тощо) та є ефективним інструментом залучення дітей до участі у масових заходах тощо. Зокрема, саме у блогах і на сторінках бібліотек у соціальних мережах, поряд із сайтами, опинилися **фото- та відеозвіти** про проведення «Шевченківських свят», наприклад, «Краса Шевченківського слова» Донецької ОБД ім. С. М. Кірова (режим доступу: http://childlibrary.donetsk.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1028&Itemid=88888960), «Шевченківський березень» ЦБД ім. Т. Г. Шевченка м. Києва (режим доступу: <http://www.shevkyivlib.org.ua/shevchenkiana/shevchenkiskyberezhen.html>), та різноманітних конкурсів. Серед останніх увагу привертає фотогалерея конкурсу дитячої творчості «Заповіт Кобзаря ми влітаємо в майбутнє» Донецької ОБД ім. С. М. Кірова (режим доступу: http://childlibrary.donetsk.ua/index.php?option=com_datso_gallery&Itemid=72&func=viewcategory&catid=20), що засвідчує щире захоплення юних донеччан у Шевченкове слово та глибоке його розуміння.

Окрема група заходів, що проводяться дитячими бібліотеками, крім розкриття певної теми, переслідують мету спонукати учасників до удосконалення вмінь використання новітніх технологій у своїй діяльності. Зокрема, неабиякий рівень володіння інтернет-можливостями змушені виявити користувачі — учасники конкурсів, за правилами яких слід вдома чи в інтернет-центрі бібліотеки заздалегідь підготувати певний медіа-ресурс за темою. Так, кращі дитячі презентації (файл у форматі *pps*, *ppt* для *PowerPoint*) та інші електронні медіа-ресурси (відеоролики, флеш-ролики та флеш-презентації тощо) акумулює у собі щорічний конкурс електронних медіа-ресурсів «Майбутнє

народжується сьогодні» ЦСБД м. Дніпропетровська. Тема ювілейного 2014 р. — «Мій Шевченко: вітрила творчості» (режим доступу: <http://childlib.dp.ua/index.php/ru/nashy-konkursy>). Так само оригінальним і значущим ресурсом у підсумку обласного поетичного марафону «Тарас Шевченко: поет, мислитель, пророк» Харківської ОБД стала віртуальна книга «Ювілейний літопис поетичного марафону» (режим доступу: <http://bibl.kharkiv.ua/vidznachennya-200-richchya-t-g-shevchenka/81-oblasnoj-poetichnij-marafon>). Як «Мала книжка» Т. Г. Шевченка складалась із окремих «захалявних» книжечок-зошитів, так і цей літопис за задумом бібліотекарів складається з окремих книжечок — творчих робіт бібліотечної спільноти Слобожанщини.

Однією з найпоширеніших форм популяризації Шевченкіани серед дітей на сайтах бібліотек стали **слайд-, відео- та мультимедійні презентації**. Здебільшого вони засновуються на матеріалах, представлених на масштабних Шевченківських порталах та в електронних зібраннях музеїв і наукових бібліотек. Тематично можна виділити ресурси, присвячені:

1) *мистецькій спадщині Кобзаря*: скажімо, «Тарас Шевченко — художник»¹⁶, НБУ для дітей (режим доступу: <http://www.slideshare.net/fullscreen/nbkidskiev/ss-31838137/1>); «Художник слова та пензля: до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка», Дніпропетровська ОБД (режим доступу: <http://www.childlib.dp.ua/index.php/ru/sovety-byblyohrafa?start=5>); «Храми України в малярстві, поезії, прозі Шевченка», Хмельницька ОБД ім. Т. Г. Шевченка (режим доступу: <http://odb.km.ua/index.php/q-q-200>), «Шевченко-художник» ЦБД ім. Т. Г. Шевченка м. Києва (режим доступу: <http://www.shevkyivlib.org.ua/shevchenkiana/shevchenko-hudozhnik.html>). Оригінальним у цьому блоці видається аудіо-проект Рівненської ОБД «Пісні на слова Тараса Шевченка» (режим доступу: http://www.rdobd.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=243:doc&catid=37:res&Itemid=55);

¹⁶ Містить розділи: «Автопортрети», «Тарас Шевченко — портретист», «Малюнки Шевченка за творами», «Київ у творчості Шевченка», «Живописна Україна», «Малюнки періоду заслання» та список використаних джерел.

2) **увіковіченню пам'яті Т. Г. Шевченка:** скажімо, «Вінок Кобзареві: пам'ятники Тарасу Шевченку»¹⁷, НБУ для дітей (режим доступу: <http://www.slideshare.net/fullscreen/nbkidskiev/ss-31622175/1>); арт-каталог «Тарас Шевченко: мистецький вимір»¹⁸ (до 200-річчя від дня народження) ЦБСД м. Львова (режим доступу: <http://biblioteka.lviv.ua/wp-content/uploads/2014/03/%D0%A2%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%81-%D0%A8%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B2%D0%B8%D0%BC%D1%96%D1%80.pdf>);

3) **краєзнавчим аспектам Шевченкіани:** скажімо, «Т. Г. Шевченко і Харківщина»¹⁹, Харківська ОБД (режим доступу: <http://bibl.kharkiv.ua/t-g-shevchenko-i-kharkivshchina>); «Земля, яку сховає Тарас...» (Т. Г. Шевченко і наш край)²⁰, Кіровоградська ОБД ім. А. П. Гайдара (режим доступу: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/200-sheva.php). Окремо слід виділити краєзнавчі **віртуальні подорожі**, скажімо, вебліографічну подорож «Він прийшов на Донбас, як до рідного дому...» Донецької ОБД ім. С. М. Кірова, представлену у формі видання²¹ та електронного ресурсу «Тарас Шевченко та Донбас» (режим доступу: <https://www>.

¹⁷ Містить світлини з підписами (автор, рік встановлення, стисла анотація) найоригінальніших пам'ятників і скульптурних композицій, присвячених Т. Г. Шевченкові в Україні (спершу Київ, потім — Крим, далі — за алфавітом) та в світі (за абеткою). Вказані всі джерела.

¹⁸ Містить дані щодо живописної спадщини митця, пам'ятників Т. Шевченкові в світі, художніх фільмів про нього (доступ до перегляду), музеїв Т. Шевченка (доступ до сайтів дев'яти музеїв України, а також музеїв Казахстану, Канади, Росії), вебліографію.

¹⁹ Містить дані про пам'ятники Кобзареві на Харківщині (фото, відомості авторів, історію про встановлення тощо).

²⁰ Має друковану версію [2]. Подані у біобібліографічному нарисі документи відібрані з фондів бібліотеки та згруповані за розділами: «Офіційні матеріали до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка», «Місця краю, пов'язані з життям і творчістю Т. Г. Шевченка», «Єлисаветградські друзі поета», «Образ Т. Г. Шевченка у творах поетів-земляків», «Кіровоградські митці про Кобзаря», «Увічнення пам'яті Т. Г. Шевченка», «Інтернет-ресурси».

²¹ Див.: «Він прийшов на Донбас як до рідного дому...»: вебліографічна подорож до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка / Дон. обл. б-ка для дітей ім. С. М. Кірова, уклад. : Л. В. Аксьонова, К. М. Зібольд; відп. за випуск В. І. В'язова; комп. набір О. Б. Лещинська. — Донецьк, 2014.

youtube.com/watch?v=VWMVbJoNfCs), що містить декламацію віршів Кобзаря у виконанні Богдана Ступки, гарно проілюстровані та супроводжувані аудіозаписом відомості про життєвий шлях Т. Шевченка, дані про понад 100-літнє вшанування Кобзаря на Донеччині, зокрема спорудження пам'ятників у містах області, роботу літературного музею Т. Шевченка, родовід шевченкових нащадків на Донеччині. Треба зазначити, що краєзнавчі матеріали на загал є на сайтах понад 70 % бібліотек, оскільки саме краєзнавство олюдне історію, дає змогу дитині стати причетною до своєї «малої» Батьківщини та долі великої України.

Як окремих вид презентації все більше набуває популярності **відеопрезентація**, що дає змогу максимально широко розкрити таланти та обдарування кожної дитини, зафіксувати та показати на загал не лише її «статичні» вміння — у малюнку, літературному творі та ін., а й «плинні» — через спів, декламування, акторську гру тощо. Водночас відео, у поєднанні з можливостями комп'ютерних технологій, забезпечує максимальну мультимедійність представлення Шевченкіани. Зразками таких ресурсів є «Відео» на сайті Миколаївської ОБД ім. В. О. Лягіна (режим доступу: <http://laginlib.org.ua/projects/shevchenko/vud.php>), де зафіксовано, як діти читають вірші Т. Шевченка, а також розміщено дитячі тематичні презентації, створені у формі мультиплікації на основі малюнків і читання поезії. Так само на сайті Черкаської ОБД розміщений відеофільм «Слово Шевченка устами нащадків» (режим доступу: <http://chobd.ck.ua/index.php/2011-12-09-08-20-10/2012-02-08-15-09-31/267-200-let/1606>), де, поряд із текстами Т. Шевченка, звучить їх виконання (декламація, спів) дітьми.

Одним із найбільш вдалих відеопроєктів на наш погляд є «Шевченкіана нашої родини» Херсонської ОБД (режим доступу: <http://www.library.kherson.ua/lw/%D1%88%D0%B5%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B0%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%88%D0%BE%D1%97-%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8/>). Проєкт покликаний зібрати та зберегти сімейні історії херсонців, пов'язані з іменем Т. Г. Шевченка та його творчістю. До ювілейного відеоальбому бібліотеки увійшли

(і, що важливо, продовжують надходити) історії про сімейні реліквії, пов'язані з Т. Г. Шевченком (переданий від прадідів «Кобзар», вишитий бабусею Шевченків портрет тощо), причетність родини до Шевченкового роду, вплив творів Т. Шевченка на життєвий вибір людини, а також зразки відображення мистецького спадку та долі Кобзаря у творчості його талановитих шанувальників (діти і дорослі співають пісні на слова Тараса, грають у його п'єсах, пишуть вірші та оповідання про Шевченка та за мотивами його творів). Так, відеосюжет родини Солдатських-Моторикіних розкриває їхнє коріння на батьківщині Т. Г. Шевченка у с. Моринці на Черкащині, а Яна та Софія Салієнки зафіксували, як гортають сторінки родинної реліквії — прабабусиною «Кобзаря», тощо.

Одним із найпоширеніших сервісів сайтів дитячих бібліотек є **віртуальні книжкові виставки**, що зазвичай містять добірки фотографій обкладинок, разом із бібліографічним записом та анотацією, або фото реальних книжкових виставок, які відбулися в бібліотеці. У межах Шевченкіани варто відзначити оригінальний ресурс «Тарас Шевченко вчора, нині і завжди (образ у художній літературі для дітей)», підготовлений НБУ для дітей на основі власних фондів (режим доступу: <http://www.slideshare.net/fullscreen/nbkidskiev/ss-32395642/1>). На виставці тексти згруповані за подіями життя Тараса. Кожна позиція містить повний опис книжки із зазначенням ілюстратора, фото обкладинки, кращі ілюстрації, показові уривки з тексту, відповідні цитати з Т. Шевченка, за потреби — коментарі. На виставці представлені як автори сучасної шевченкіани для дітей (І. Андрусак, Є. Білоусов та ін.), так і класики (перше та кращі з наступних видань С. Васильченка, О. Іваненко та ін.). Так само на власних фондах бібліотеки заснована виставка «Произведения Т. Г. Шевченко из коллекции Музея детской книги ЦДБ им. А. П. Гайдара» ЦБС для дітей м. Севастополя (режим доступу: <http://cbs.sev-info.net/shevchenko-museum.php>). Заслуговує на увагу добірка Житомирської ОБД «Світе тихий, краю милий, моя Україно!» (режим доступу: <http://childlibr.org.ua/files/download/Taras%20Shevchenko.pdf>), де, зокрема, широко представлені та належно анотовані документальні

та художні фільми про Т. Шевченка, шевченкіана у листівках і марках. Натомість віртуальна книжкова виставка цієї ж бібліотеки «Його благословила доля славою святою» (режим доступу: http://childlibr.org.ua/files/download/Taras%20Shevchenko_bibliography.pdf), попри цікаву організацію (є, приміром, посилання на рецензії в мережі до запропонованих книжок), містить лише видання, розраховані на дорослого читача. На окрему увагу заслуговує віртуальна виставка на сайті НБУ для дітей «Твори Тараса Шевченка в книгах-велетнях і книгах-мініатюрах», створена у межах Ретро-проекту «Книжковий експрес з минулого»²² (вип. 5) (режим доступу: https://www.youtube.com/embed/F78kkde_x2w?feature=player_embedded), яка у яскравій доступній формі розповідає дітям про найбільші та найменші видання «Кобзаря» з колекції бібліотеки, видання різними мовами. Цікавинкою ресурсу є озвучення бібліотекарями та дітьми не лише україномовних видань, а й іншомовних книжок і білінгв.

Також поширення набули нині **електронні видання (книги)**, які, з одного боку, дають змогу забезпечити вільний доступ до рідкісних видань Т. Г. Шевченка максимально значній кількості користувачів, а з іншого — забезпечують діалог із читачем (змога широко публікувати свої твори приваблює дітей та залучає їх до співпраці з бібліотекою, вчить творити власне духовне середовище та матеріалізувати його). Так, на сайті Львівської ОБД у розділі «Книжкова шафа» розміщена онлайн-книжка від видавництва «Апріорі» «Тарас Шевченко — дітям», на сайті Харківської ОБД — видання О. Іваненко «Маленьким про великого Тараса» (К., 1963), а сайт Черкаської ОБД у розділі «Шевченківські читання» містить аудіокниги Д. Красицького «Дитинство Тараса» (читає О. Троценко) та збірку «Мені тринадцятий минало» Т. Шевченка (читає Я. Литвин).

На увагу заслуговує Шевченкіана, представлена в межах «Електронної бібліотеки НБУ для дітей» (режим доступу: <http://www.chl.kiev.ua/elibrary/Book/Index>). Для зацікавле-

²² Покликаний розкрити читачам секрети більш ніж 500 тис. книжкового фонду бібліотеки за допомогою циклу експрес-виставок, які будуть демонструватися у читальних залах бібліотеки, на віртуальних виставках, презентаціях на сайті НБУ для дітей та у соціальних мережах.

ного користувача нині досяжні тринадцять унікальних видань Т. Шевченка для дітей кінця 30-х — початку 40-х рр. ХХ ст., доступу до яких не надає жоден інший ресурс в Україні, та низка рідкісних публікацій про життя й творчість Кобзаря дитячих письменників. У розділі «Музей книги» розміщене одне з ранніх видань Т. Шевченка в Україні — «Малий Кобзарь для дітей» (К.: Укр. учитель, 1911) (режим доступу: <http://chl.kiev.ua/default.aspx?id=5498>).

Натомість на сайті Хмельницької ОБД ім. Т. Г. Шевченка розміщена збірка «Моя стежина до Шевченка» (режим доступу: <http://odb.km.ua/index.php/ourvid/839>), укладена за підсумками обласного конкурсу юних талантів «Кобзарик», приуроченого до 200-річного ювілею Т. Г. Шевченка. Цікавий проект втілено також на сайті НБУ для дітей: віртуальна книга «Зертаємось до тебе, наш Тарасе...: діти про Тараса Шевченка: поезія, проза, живопис» (режим доступу: <http://ru.calameo.com/read/00314502468c7264cde92>) містить дитячу Шевченкіану літературних і творчих осередків із Кіцмані, Вознесенська, Чернівців, Макарова, Дніпропетровська, Києва та Одеси за період від 1999 до 2013 р.

Цікавим досвідом видається опитування, проведене Донецькою ОБД ім. С. М. Кірова, «Як квіти слова у вінок Кобзареві вплітатиму я» (режим доступу: http://childlibrary.donetsk.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1054&Itemid=88888960). У ньому взяли участь 55 користувачів, яким пропонувалося висловити свої враження від знайомства з творами Т. Шевченка та ставлення до постаті Кобзаря, написавши власні думки на яскравих квіточках, які впліталися у символічний вінок. Ось що написали юні донеччани про Т. Шевченка: «Він великий кобзар, який намагався захищати свою Батьківщину» (11 років), «В дни празднования юбилея Т. Г. Шевченко захотелось прочесть его знаменитое произведение «Кобзарь», очень рада, что взяли у вас эту книгу» (Альона, 8 років), «Поэт, боровшийся за нашу независимость» (Матвій, 15 років), «Любов, надія, душа, віра та люба Україна» (Христина, 12 років). Нині ці щирі дитячі рядки, написані у складний, визначальний для нашої країни рік, важать напрочуд багато, бо вселяють надію на швидке й неминуче оздоровлення української нації.

Як бачимо, виконуючи інформаційну, когнітивну (пізнавальну), освітню, культурно-виховну, ціннісно-орієнтаційну, просвітницьку, креативнорозвиваючу та бібліопсихотерапевтичну функції, дитячі бібліотеки України стали важливим комунікаційним засобом залучення дітей до читання та свідомого користування найрозвинутішими та найзмістовнішими електронними ресурсами та послугами. Водночас бібліотеки для дітей поступово стають активними творцями ефективного, змістовно привабливого мультимедійного середовища, «найважливішим комунікаційним каналом доступу користувачів до якісних, сформованих на основі кваліфікованого відбору електронних і нонелектронних фондів» [3, с. 16], зокрема й Шевченкіани для дітей.

Водночас аналіз Шевченкіани на сайтах бібліотек України для дітей засвідчив фактичну відсутність на сайтах інформації англійською чи іншими європейськими мовами (хоча є двомовні українсько-російські сайти), перманентну логічну неузгодженість у побудові розділів (чимало зайвих підрозділів, сторінок тощо), а відтак і помітне нерівномірне тематичне висвітлення творчого доробку та постаті Т. Шевченка. Так, досі мало використовують виховний потенціал фольклорної шевченкіани. Йдеться не лише про прислів'я чи легенди про Кобзаря, а насамперед про збереження духовного зв'язку з ним певних територій (передусім тих, де бував Т. Шевченко). Важливо активно та постійно долучати дітей до збирання та систематизації народної спадщини, матеріалів і документів, пов'язаних із життям і творчістю Т. Шевченка, зокрема за допомогою новітніх технологій і можливостей мережі Інтернет. Так само мало на сайтах бібліотек приділено уваги популяризації мови Т. Шевченка, а також шевченкознавцям і перекладачам-популяризаторам його творчості з різних країн. Не надто широко були залучені також спогади сучасників про Кобзаря.

Підсумовуючи, маємо визнати об'єктивну необхідність переходу від акумулювання та зберігання бібліотеками України для дітей інформації про Т. Шевченка до формування комплексних, багатопланових ресурсів, заснованих на динамічних, постійно наповнюваних базах інформації, що охоплюють довідкові дані, повнотекстові наукові та документальні публікації, бібліографію та створюють ефект

багатомірною «стереоскопічною» поданням матеріалу, різних поглядів та оцінок і перетворюють користувача на активного співтворця біографічного знання (за В. І. Попиком [7]). Це вимагає насамперед підвищення якості комплектування бібліотечних фондів мультимедійними виданнями освітніх і розвивальних типів, а також об'єднання зусиль бібліотек для дітей із їх соціальними партнерами задля залучення додаткових ресурсів на корпоративних засадах. Але саме такий шлях дасть змогу в підсумку сформувати цілісний динамічний новітній за суттю та формою комплекс Шевченкіани для дітей.

1. Дзюба Н. И. Детское чтение глазами библиографа [Текст] / Н. И. Дзюба // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : 9-я Междунар. конф. «Крым 2002» : Мат. конф. – М., 2002. – Т. 2. – С. 819–821.
2. «Земля, яку сходив Тарас...» (Т. Г. Шевченко і наш край). – 200 років від дня народження Т. Г. Шевченка : біобібліограф. нарис для уч. серед. і стар. шк. віку та організаторів дитячого читання [Текст] / Кіровоградська ОБД ім. А. П. Гайдара ; авт.-укладач Л. В. Матвієнко. – Кіровоград, 2014. – 44 с.
3. Литвиненко О. О. Дитяча книга в мультимедійному середовищі: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] / О. О. Литвиненко : автореф. дис. ... канд. наук зі соц. комунікацій : 27.00.03 / О. О. Литвиненко ; Харк. держ. акад. культури. – Х., 2011. – 22 с.
4. Марченко Н. П. Вивчення життя і творчості Шевченка у школах України [Текст] / Н. П. Марченко // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. Т. 1. : [б. в.], 2012. – 742 с. : фотоілюстр. – С. 625–632.
5. «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття...» [Електронний ресурс] // НБУ для дітей. – Видання бібліотеки. – Редим доступу : <http://chl.kiev.ua/default.aspx?id=5573>. – Назва з екрану.
6. Основні показники роботи бібліотек України для дітей за 2013 рік: стат табл. [Текст] / Нац. б-ка України для дітей ; уклад. Є. Ю. Подокопна, О. Б. Петренко. – К., 2014. – 68 с.
7. Попик В. Ресурси довідкової біографічної інформації : історичний досвід формування, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку : монографія / В. Попик ; Нац. б-ка ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУ, 2013. – 520 с.
8. Торлин И. Виртуальные сервисы детских библиотек: вчера, сегодня, завтра [Электронный ресурс] / И. Торлин // Крым-2009 «Библиотеки и информ. ресурсы в соврем. мире науки, культуры, образования и бизнеса» : матер. 16 междунар. конф. – Судак, 2009. – 1 компакт диск.

Новітня Шевченкіана на сайтах провідних бібліотек України для дітей.

Марченко Н. П., старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ, кандидат історичних наук (Київ).

***Українська біографістика = Biographistica ukrainica.* – К., 2014. – Вип. 11. – С. 336–361.**

Основні тенденції новітньої шевченкіани для дітей яскраво намітилися в процесі святкування 200-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка та чітко простежуються на сайтах провідних дитячих бібліотек України. Всі вони мали значний досвід із популяризації постаті та творчості Кобзаря, але він засновувався на морально застарілих методологічних засадах і методиках, враховував можливості застарілих фондів і узвичаєні практики. Новітні завдання бібліотек України для дітей щодо розуміння, творення та популяризації Шевченкіани серед дітей були чітко окреслені лише у 2010 р.

Аналіз сайтів провідних бібліотек України для дітей засвідчив, що на момент 200-річного ювілею Кобзаря домінують сучасні тенденції вітчизняної «дитячої» Шевченкіани. В їх основі лежить широке використання новітніх технологій, мультимедійних і мережевих ресурсів, сучасні комунікативні стратегії та діалогічні форми роботи.

Ключові слова: Т. Г. Шевченко, біографіка, інформаційні ресурси, бібліотека для дітей.

Recent Shevchenkiana on sites of the leading libraries for children of Ukraine.

Marchenko N., senior researcher at the Institute of biographical researches NLUV, Ph.D. (Kyiv).

***Українська біографістика = Biographistica ukrainica.* – К., 2014. – Vol. 11. – P. 336–361.**

Major trends of modern Shevchenkiana for children clearly emerged during the celebration of the 200th anniversary of the birth of Taras Shevchenko and can be seen on the websites of leading children's libraries in Ukraine. They have significant experience with popularizing the figure and work of the poet, but it was based on outdated methodological principles and techniques, took into account the possibility of obsolete assets and generally accepted practices. New tasks of Ukrainian libraries for children in understanding, creation and popularization Shevchenkiana among children were clearly defined only in 2010.

Analysis of websites of the leading Ukrainian libraries for children showed that at the time of the 200th anniversary of the poet newest trends dominate domestic «child» Shevchenkiana. They are based on extensive use of new technologies, multimedia and network resources, modern communication strategies and dialogic forms of work.

Keywords: Shevchenko, biographica, information resources, library for children.

Новейшая Шевченкиана на сайтах ведущих библиотек Украины для детей.

Марченко Н. П., старший научный сотрудник Института биографических исследований НБУВ, кандидат исторических наук (Киев).

***Українська біографістика = Biographistica ukrainica.* – К., 2014. – Вып. 11. – С. 336–361.**

Основные тенденции новейшей шевченкианы для детей ярко наметились в процессе празднования 200-летия со дня рождения Т. Г. Шевченко и четко прослеживаются на сайтах ведущих детских библиотек Украины. Все они имели значительный опыт популяризации личности и творчества Кобзаря, но он основывался на морально устаревших методологических принципах и методиках, учитывал возможности устаревших фондов и общепринятые практики. Новейшие задачи библиотек Украины для детей относительно понимания, создания и популяризации Шевченкианы среди детей были четко очерчены лишь в 2010 г.

Анализ сайтов ведущих библиотек Украины для детей показал, что на момент 200-летнего юбилея Кобзаря доминируют современные тенденции отечественной «детской» Шевченкианы. В их основе лежит широкое использование новейших технологий, мультимедийных и сетевых ресурсов, современные коммуникативные стратегии и диалогические формы работы.

Ключевые слова: Т. Г. Шевченко, биографика, информационные ресурсы, библиотека для детей.